

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כה

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית

העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כה

להעביר טהרות דרך ארץ העמים

חכמים גזרו טומאה על ארץ העמים. ואם כן,

המעביר טהרות דרך ארץ העמים, הן נטמאות

מיד.

ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה, יש אפשרות

להעביר טהרות דרך ארץ העמים, באופן שלא

יטמאו, וזאת כשיתנו אותן בתיבה שידה או

מגדל [=מיני ארונות]. כי תחתית הכלים האלה

נחשבת כאוהל לחצוץ בין ארץ העמים למה

שבתוך הארונות [=אוהל זרוק ומטלטל שמו

אוהל].

ורבי חולק ואומר, שכל אוהל שהוא מטלטל

[=זרוק] אינו נחשב אוהל לחצוץ מפני הטומאה,

ואם כן, כשיתנו את הטהרות בארונות הללו,

הן נטמאות מארץ העמים.

וגם לדעת רבי, יש אפשרות להעביר טהרות

דרך ארץ העמים, ולא יטמאו, וזאת כשיתנו

אותן בכלי חרס המוקף צמיד פתיל, כלומר

שהוא סתום מכל צדדיו, ואינו מקבל טומאה,

שאינו כלי חרס מקבל טומאה מגבו.

אלא שהצלת כלי חרס המוקף צמיד פתיל

מועילה לטהרת חולין ותרומה בלבד, אבל

לטהרת קדשים אינה מועילה, שכך שנינו, אין

הקודש ניצול בצמיד פתיל.

וכמו כן אין הצלת כלי חרס המוקף צמיד פתיל

מועילה לטהרת מי חטאת, שגם הם אינם

ניצולים בצמיד פתיל.

ודווקא אחר שנעשו מי חטאת, אבל מי חולין

שניצלו מטומאה בצמיד פתיל כשרים לתת

בהם אפר פרה להיות מי חטאת.

נאמנים על טהרת יין

ושמן לקדשים כל השנה

מבואר במשנתנו, שעמי הארץ שביהודה,

שהקדישו יין או שמן למזבח בשעת הגתות,

היא השעה שממלאים בה את השמן והיין בגת אחר

שהוציאו מהזיתים והענבים, נאמנים לומר

ששמרו עליהם בטהרתם כל השנה ומקריבים

אותם למזבח.

ובדבר זה תרומה חמורה מקדשים, שרק על

הקדשים הם נאמנים לומר ששמרו עליהם

בטהרה כל השנה, אבל על התרומה אינם

נאמנים.

ומה שאמרו, שדווקא ביהודה נאמר הדין הזה,

הוא כדעת רבי, האומר, שאין דרך להעביר

קדשים דרך ארץ העמים, ולכן רק היין והשמן

של יהודה ראוי לבוא למקדש בטהרה,

שהמקדש בארץ יהודה הוא. אבל יין ושמן של

גליל אינו ראוי לבוא למקדש בטהרה, כי יש

רצועה של ארץ העמים בין גליל ליהודה, וארץ

העמים גזרו עליה חכמים טומאה, ואם כן אין

אפשרות להביא יין ושמן מגליל ליהודה בלא

שיטמאו.

וחברים שהיו מטהרים שמנם וינם בגליל

לקדשים, לא משום שיודעים דרך להעבירם

לירושלים בטהרה, אלא מניחים אותם

במקומם, ולכשיבוא אליהו ויראה להם דרך

להעביר בטהרה, יעבירו.

נאמנים על טהרת יין

ושמן לתרומה בשעת הגתות

נתבאר שאין עמי הארץ נאמנים לומר, ששמרו

יין ושמן של תרומה בטהרה במשך השנה.

ובשעת הגתות והבדים, כלומר בשעה

שמביאים את הזיתים והענבים לבית הבד

להוציא שמן ויין לגת הכל מטהרים את

כליהם, שיהיו השמן והיין טהורים, ולכן

בשעה זו גם עמי הארץ נאמנים על טהרתם אף

לתרומה.

לדעת רב נחמן, דווקא בעיקר שעת הגתות

והבדים, שהכל עסוקים בהם, עמי הארץ

נאמנים על טהרתם. אבל בסוף זמן הגתות

והבדים, שרוב בני אדם כבר פסקו לעסוק בכך,

הרי זה נידון כשעה שעברו הגתות והבדים,

ושוב אין עמי הארץ נאמנים על טהרתם יין

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כה

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ושמן לתרומה.

ועל כך שנינו בברייתא, שעם הארץ העוסק בשמנו ויינו בשעה זו, ישייר מעט זיתים וענבים שלא יעשה מהם שמן ויין, כדי שלא יוכשרו לקבל טומאה, ויתן אותם לכהן כמו שהם, והוא יעשה מהם שמן ויין בטהרה, אבל עם הארץ לא יעשה, כי לא יהא נאמן על טהרתם.

ולדעת רב יוסף, דווקא ביהודה, בשעת הגתות והבדים עמי הארץ נאמנים על טהרת יין ושמן, ואף לתרומה, שמשמרים על שמנם וינם שמא יקדישוהו, אבל בגליל אינם נאמנים על כך אפילו בשעת הגתות והבדים.

ואביי הקשה על דברי רב יוסף, מברייתא בה שנינו בפירוש, שעבר הירדן והגליל הרי הן כיהודה, נאמנים על היין בשעת היין, ועל השמן בשעת השמן, אבל לא על היין בשעת השמן, ולא על השמן בשעת היין.

עברו הגתות והבדים

נתבאר, שבשעת הגתות והבדים, עמי הארץ נאמנים על טהרת תרומה, ולאחר מכן אינם נאמנים.

ואם הביא עם הארץ תרומה לכהן אחר שעת הגתות והבדים, לא יקבלנה הכהן. אבל מניחה עם הארץ אצלו עד שעת הגתות הבאה, ואז מביא אותה לכהן ומקבלה ממנו, והיא בחזקת טהורה.

ואם עבר הכהן, וקיבל את התרומה שלא בשעת הגתות והבדים, הרי זו בחזקת טמאה.

ונסתפקו בגמרא, מה הדין אם עבר הכהן וקבלה שלא בשעת הגתות והבדים, האם יכול להניחה ביד עצמו עד שעת הגתות והבדים ותהא טהורה, שהרי אם היתה מונחת ביד עם הארץ והיה מביאה עכשיו, היתה בחזקת טהורה, או מאחר שהכהן קיבל בשעה שהיא בחזקת טמאה, הרי זו טמאה.

חבר ועם הארץ שירשו

את אביהם עם הארץ

חבר ועם הארץ שמת אביהם עם הארץ, וירשוהו, והיו לו פירות שהוכשרו לקבל טומאה, ומן הסתם נטמאו, ופירות שלא הוכשרו לקבל טומאה, או שהיה לו יין טהור, ויין טמא.

רשאי חבר לחלוק עם אחיו עם הארץ כל מין ומין, וליטול מכל מין את הטהורים ואת שאינם מוכשרים, ולתת לאחיו מכל מין את המוכשרים והטמאים, כי במין אחד של תבואה יש ברירה, לומר, זה ירש את אלו, וזה ירש אלו, וכל אחד נטל את חלקו שירש.

אבל אין החבר יכול לחלוק עם אחיו עם הארץ מין זה כנגד מין אחר, כגון ליטול חטים טהורים כנגד שעורים טמאים, שהרי כל אחד ירש מכל מין, ואם נוטל החבר חיטים טהורים כנגד שעורים טמאים, הרי הוא מחליף משלו תמורת חלקו של חברו, ואסור לו לתת משלו טמא ביד עם הארץ, שהוא מכשילו בכך לאכול בטומאה, ועובר משום "וּלְפָנַי עֵוֹר לֹא תִּתֵּן מִכֶּשֶׁל" (ויקרא י"ט י"ד).

ואותו חבר שעלה לחלקו מדברים של אביו עם הארץ שהם טמאים, כגון שמן טמא, אם הוא כהן, שורף ונהנה ממנו בשריפתו, ואם לאו מאבד אותם ואינו נהנה מהם.

ואם נאמר שדבר שהוחזק טמא אחר שעת הגתות בהגיע שעת הגתות הבאה חוזר לטהרתו אף אם הוא ביד כהן יוכל להניח עד שעת הגתות וטהור בידו.

וכמו כן אם הם דברים המשתמרים עד הרגל יניח עד הרגל והרי הם טהורים שברגל אין מחזיקים את עם הארץ טמא כפי שיתבאר בהמשך.

מתוך שנאמן על הקדש נאמן על התרומה

נתבאר, שעל טהרת קדשים עם הארץ נאמן כל השנה, ועל טהרת תרומה הוא נאמן רק בשעת הגתות.

ואם אמר על חבית מסוימת, שהפריש לתוכה רביעית לוג לקדש, מתוך שנאמן על טהרת אותה רביעית, נאמן על כל החבית אף לתרומה.

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כה

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

כדי יין ושמן המדומעות

היתה לעם הארץ חבית של טבל, ודעתו שלאחר שיתקן אותה בהפרשת תרומות ומעשרות, יפריש ממנה יין לנסכים.

אף על פי שעדיין לא הקדיש את היין לנסכים, מאחר שדעתו לכך, הוא נאמן על טהרתו.

ומתוך שנאמן על טהרת מה שיפריש לנסכים, הוא נאמן גם על טהרת החבית כולה אף בעודה טבל.

בודקים לעושי פסח ולא לאוכלי תרומה

בית הפרס הוא שדה שנחרש בה קבר, ולכן היא בחזקת טומאה, שיש לחוש בה בכל מקום החרישה, שמא גררה לשם המחרשה מעצמות המת.

ומודים בית שמאי ובית הלל, שהנצרך לעבור דרך שדה כזו כדי להביא קרבן פסחו, רשאי לעבור בה על ידי בדיקה.

לדברי רב יהודה אמר שמואל, הבדיקה היא, שיהא מנפח בה והולך. כלומר מהלך בה כשהוא מנפח ומנשב בעפר שלפניו ורואה בו, ואם יש שם עצם כשעורה, נשמט ממנו ואינו נטמא בו. שעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באוהל, וכל שלא נגע בו ולא הסיטו, לא נטמא.

ולדברי רבי חייא בר אבא, בית הפרס שנידש ברגל טהור, שכבר נשתברו כל העצמות שבו על ידי הדישה, והבדיקה האמורה בו, שיראו אם נידש או לא.

ובדבר זה תרומה חמורה מפסח שהוא קדשים, שרק לצורך הקרבת קרבן פסח, שהמבטלו חייב כרת, התירו לבדוק את השדה ולעבור בה. אבל לא התירו לסמוך על בדיקה זו, להתיר למי שעבר בשדה זו לאכול תרומה, אף שאין באכילתה בטומאה אלא עונש מיתה בידי שמים ולא כרת. ולכן העובר בה ורוצה לאכול תרומה, לא יהא טהור אף אם יבדוק את השדה אלא הוא בחזקת טמא הוא וטעון הזאת שלישי ושביעי.

ונחלקו חכמים מה הדין כשהותר לעבור בשדה על ידי בדיקה לצורך הקרבת פסחו. לדעת עולא, מאחר שהותר על ידי הבדיקה לאכילת פסח, מותר הוא גם בתרומה.

ולדעת רבה בר עולא, אף כשהותר על ידי הבדיקה בפסח, לא הותר בתרומה.

וזקן אחד אמר לרבה בר עולא, שלא יחלוק בזה על עולא, שהרי במשנתנו מבואר כדברי עולא, שכשהפריש עם הארץ רביעית לוג מחבית לקדש, מתוך שנאמן על אותה רביעית, נאמן על כל החבית אף לתרומה, כפי שנתבאר לעיל. וכמו כן בזה, מתוך שנעשה טהור לפסח, הרי הוא טהור גם לתרומה.

אין נאמנים על טהרת הקנקנים

נתבאר שעמי הארץ נאמנים כל השנה על טהרת יין ושמן שהקדישו למזבח, וכמו כן בשעת הגתות והבדים נאמנים גם על טהרת יין ושמן שהפרישו לתרומה.

ומבואר בברייתא, שאף בזמנים הללו שהאמינו להם על טהרת היין והשמן, לא האמינו על טהרת הקנקנים שלהם.

ולכן, בכל ימות השנה, לאחר שעירה מהקנקנים את היין והשמן שהקדישו למזבח, אף על פי ששומר את הקנקנים לתת בהם קדשים אחרים שיקדיש לאחר זמן, אינו נאמן על טהרת הקנקנים.

וכמו כן, לאחר שעירה מהם בשעת הגתות והבדים את היין והשמן שתרם, אף על פי ששומר את הקנקנים לתת בהם תרומה אחרת, אינו נאמן על טהרת הקנקנים.

שאף על פי שלא גזרו על תרומתם בשעת הגתות, הטעם לכך מפני הפסד כהנים חברים, שאם לא היו מקבלים מעמי הארץ, היו מפסידים רוב תרומות ארץ ישראל. אבל על הקנקנים לא האמינו להם, ואין הכהנים חברים מקבלים מהן הקנקנים עם התרומה, אלא מערים אותה לכליהם.

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כה

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

תחילת טהרת הכלים בשעת הגתות והבדים

נתבאר, שבשעת הגתות והבדים, הכל מטהרים את כליהם, כדי שיהיו השמן והיין טהורים, ולכן בשעה זו עמי הארץ נאמנים אף על טהרת תרומה.

ומבואר, שמתחילים לטהר את הכלים **שבעים יום מקודם לכן**, ולכן משעה זו ואילך, הם נאמנים על טהרת התרומה.

ואמר אב"י, שמכאן למדנו, שעל האריס לטרוח בהכנת החביות שבעים יום קודם הזמן שמתחילים לעצור את הזיתים.

נאמנות עמי הארץ על טהרת כלי חרס

מאחר שעמי הארץ הם בחזקת טמאים, ברוב המקומות גם כלי חרס שלהם בחזקת טמאים, ואין לקחת מהם כלי חרס להשתמש בהם טהרות.

יוצא מכלל זה ירושלים וסביבותיה, לענין כלי חרס דקים, כקדרות וכוסות וצלחות, שהכל צריכים להם, ואי אפשר בלא הם.

ובירושלים אין עושים כבשונות מפני העשן, לא כבשונות של סיד, ולא כבשונות של קדרות, ואם לא יוכלו לקחת כלי חרס אלו מעמי הארץ המביאים מחוץ לירושלים, לא יוכלו לעמוד בזה, ואין גוזרים גזרה על הציבור שאין רוב ציבור יכול לעמוד בה.

ולפיכך אמרו, שמן המודיעים ולפנים, נאמנים עמי הארץ על כלי חרס הדקים שהם טהורים, וקונים מהם. ומודיעים הוא כרך המרוחק מירושלים חמשה עשר מיל, ובתוך המרחק הזה הם נאמנים.

ומכל מקום, גם מן המודיעים ולפנים, שהקלו להאמין לעם הארץ על טהרת כלי חרס דקים, לא האמינוהו אלא בהתקיים שלושה תנאים. (א) שקדרות אלו הביא הוא עצמו. (ב) והן קדרות שהוא עצמו עשה. (ג) והלוקח הקונה ממנו, ראה שאותו עם הארץ הביאן.

וכשנתקיימו שלושת התנאים הללו. מן המודיעים ולפנים, עם הארץ נאמן. ומן המודיעים ולחוץ אינו נאמן.

ובדין זה תרומה חמורה מקדשים, שבאופנים שהאמינו לעם הארץ על טהרת הכלים, רק לצורך טהרת קדשים האמינוהו, ולא לצורך טהרת תרומה.

נאמנות עמי הארץ במודיעים עצמה

נתבאר שלפנים מן המודיעים עמי הארץ נאמנים על טהרת כלי חרס דקים בהתקיים שלושה תנאים.

ובמודיעים עצמה יש חילוק, אם יש לחבר אפשרות לקנות מעם הארץ לפני מן המודיעים, אין לקנות ממנו במודיעים עצמה.

ואם אין לחבר אפשרות לקנות מעם הארץ לפני מן המודיעים, קונה ממנו גם במודיעים עצמה. ועל פי החילוק הזה נאמרו הדינים הבאים.

א. אם הקדר בא למודיעים מצד ירושלים, ועומד לצאת חוץ למודיעים, והחבר בא מצד חוץ ועומד להיכנס לצד ירושלים, עם הארץ נאמן, כמו לפני מן המודיעים, ומותר לקנות ממנו, שהרי הקדר לא יחזור לאחוריו, ואם לא יקנה ממנו עכשיו, שוב לא יוכל לקנות.

ב. היו שניהם באים למודיעים מצד חוץ, ועומדים להיכנס לצד ירושלים, במודיעים עצמה אין עם הארץ נאמן, שהרי יכול החבר להמתין, ולקנות ממנו כשיכנסו לפני מן המודיעים.

ג. היו שניהם באים למודיעים מצד ירושלים, ועומדים לצאת לצד החיצון, אין עם הארץ נאמן במודיעים, שהרי מתחילה, כשהיו שניהם לפני מן המודיעים, היה נאמן, והיה ביד החבר לקנות ממנו, ומאחר שהיה לו אפשרות לקנות לפני מן המודיעים, ולא קנה, הפסיד, ולא יקנה במודיעים עצמה.

ד. היה עם הארץ בא מצד חוץ, ועומד להיכנס לצד פנים, אף אם החבר בא מצד פנים ועומד לצאת לצד חוץ, לא יקנה ממנו במודיעים, משום שיכול לחזור לצד פנים יחד עם עם הארץ הנכנס, ושם יקנה ממנו, ולכן לא התירו לו לקנות ממנו במודיעים.